

PAPER DETAILS

TITLE: Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında Çalışan Üniversite Öğretim Üyelerinin Bilimsel Hakemlige Bakis Açısı

AUTHORS: Tugay AYASAN,Serife ERGÜL,Hilal YILMAZ,Aslihan NAKIBOGLU

PAGES: 230-234

ORIGINAL PDF URL: <http://dogadergi.ksu.edu.tr/tr/download/article-file/820512>

Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında Çalışan Üniversite Öğretim Üyelerinin Bilimsel Hakemliğe Bakış Açısı

Tugay AYASAN¹, Şerife ERGÜL², Hilal YILMAZ³, Aslıhan NAKİPOĞLU⁴

¹Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Kadirli Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Organik Tarım İşletmeciliği Bölümü, Osmaniye, ^{2,3}Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Adana, ⁴Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Tarihi ABD, Niğde

¹<https://orcid.org/0000-0001-7397-6483>, ²<https://orcid.org/0000-0002-6516-8942>, ³<https://orcid.org/0000-0002-8506-610X>

⁴<https://orcid.org/0000-0002-6825-984X>

✉: tayasan@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerin Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü ile Veteriner Fakültesindeki Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında çalışan öğretim üyelerinin bilimsel hakemliğe bakış açılarını öğrenmek amaçlanmıştır. Bu nedenle kendilerine e-mail gönderilen 100 öğretim üyesi ile gerçekleştirilen anketlerden elde edilen veriler çalışmanın temelini oluşturmuştur. Çalışmada, hakemlik formunun sağlıklı bir yaklaşım olduğu, hakemlik eğitiminin alınması gerekliliği, hakemlikte gönüllülüğün esas olması gerektiği görülmüştür. Ankette hakemlerin %51'inin 1 yılda ortalama 1-5 arası makale okuduğu, hakemlerin %47'sinin kendilerine gelen makaleleri 15 gün içerisinde okuyup gönderdikleri tespit edilmiştir. Ankete katılan öğretim üyelerinin %75'inin hakemliğin gerçekten iyi bir şekilde yapıldığına inanmadığı, öğretim üyelerinin %83'ünün hakemlik yaparken, makalede yazar adlarının bulunmasını istedikleri tespit edilmiştir.

Araştırma Makalesi

Makale Tarihçesi

Geliş Tarihi : 15.04.2019

Kabul Tarihi : 13.06.2019

Anahtar Kelimeler

Anket

Hakemlik

Yemler ve Hayvan Besleme

Scientific Peer Review of University Teaching Members Working in Animal Feed and Animal Nutrition

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the scientific peer review of the faculty members working in the Animal Science Department of the Faculty of Agriculture, Veterinary Faculty and Animal Nutrition Department of the universities in Turkey. For this reason, the data obtained from questionnaires conducted with 100 faculty members via e-mail constituted the basis of the study. In the study, it was seen that the referee form was a healthy approach, the necessity of taking the referee training, and the volunteer should be the basis of the referee. In the survey, 51% of the referees read an average of 1-5 articles per year, and 47% of the referees read the articles they received in 15 days. It was determined that 75% of the faculty members who participated in the survey did not believe that the refereeing was not done properly, and 83% of the faculty members were seeking the names of the authors while refereeing.

Research Article

Article History

Received : 15.04.2019

Accepted : 13.06.2019

Keywords

Survey

Peer review

Feeds and Animal Nutrition

To Cite : Ayasan T, Ergül Ş, Yılmaz H, Nakipoğlu A 2019. Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında Çalışan Üniversite Öğretim Üyelerinin Bilimsel Hakemliğe Bakış Açısı. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 22 (EK Sayı 1): 230-234, DOI: 10.18016/ksutarimdog.vi.553978

GİRİŞ

Bir çalışmanın gerek biçim gerekse de şekilsel yönden değerlendirmesini yapan, yayınlanması veya yayınlanmaması hususunda görüş bildiren kişiye hakem adı verilmektedir. Hakemlik işlevi ilk defa 1665'li yıllarda başlanmış olup, 1665 yılında İngiltere

Philosophical Transactions of The Royal Society ile Fransızca Journal des Savants (ilk hakemli dergiler) ilk kez düzenli olarak araştırma sonuçlarını yayınlamasıyla hakemlik işlevi başlamasına rağmen (Şahin, 2013; Yeşilada, 2015); hakemlik dünyada ve ülkemizde ancak 20.yüzyılın son çeyreğinde etkin bir rol oynamıştır.

Akademik aşama için makale yazan yazar/yazarların makaleleri, görüşlerinin alınması amacıyla, makaleyi gönderdikleri dergi editörü tarafından, konusunda uzman hakemlere gönderilir. İyi bir hakem, önüne gelen makaleyi, bilimsel ilkeler doğrultusunda etki altında kalmadan, incelemeye yeterli olduğu konularda görevi kabul eden, makaleye ilişkin görüşlerini dergilerin öngördüğü süre sınırı içerisinde gönderen, yapıcı bir üslup kullanan, adil ve yapıcı olan, yazarı değil de makaleyi eleştiren bir kişi olmalıdır (Aydın, 2003; Lin, 2009; Kapçı, 2013; Şahin, 2013; Şahin, 2014). Hakem/hakemler kendi uzmanlık alanı dışındaki makaleleri değerlendirmemelidir. Kapçı (2013), iyi bir hakemin özelliklerini tespit etmek için yapılan araştırmaların sayısının oldukça sınırlı olmakla birlikte; bu çalışmaların çoğunun sağlık bilimleri alanında yapıldığından bahsetmiştir. Bilimsel yayın hakemliği editör kararını etkileyen en önemli noktadır (Keskin, 2015). Hakemlik, hakeme prestij de sağlamaktadır (Yücel, 2014). Günümüzde akademik aşamada, makale gönderilen gerek ulusal gerekse de uluslararası dergiler, dergi kalitesinin düşmemesi ve bilimsel anlamda değerli olması açısından hakemli yaparak, hakem aşamasından geçen makaleleri yayınlamaktadırlar. Aydemir (2013), hakemin makale özelliği göstermeyen bir yazıyı iade etme imkânı olduğu kadar, yanlışlıklara dikkat çekme, eksiklikleri gösterme, yazının geliştirilmesine fikir olarak katkıda bulunma noktasında oldukça fazla görevi olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerin Ziraat Fakültelerinin Zootečni Bölümleri ve Veteriner Fakültelerindeki Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında çalışan Öğretim üyelerinin bilimsel hakemliğe bakış açılarını incelemek amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, Türkiye'de Ziraat Fakültelerinin Zootečni Bölümleri ile Veteriner Fakültelerinde bulunan Yemler ve Hayvan Besleme Anabilim Dalında çalışan Öğretim üyeleri ile öğretim görevlilerinin oluşturduğu toplam 100 öğretim üyesi ile gerçekleştirilen anketlerden elde edilen veriler oluşturmuştur. Veriler, çalışmanın amacına uygun olarak düzenlenmiş bir anket formu kullanılarak elde edilmiştir. Anketler, 2016 yılında uygulanmıştır. Ayrıca konu ile ilgili ulusal ve uluslararası araştırma bulgularından yararlanılmıştır.

Metot

Türkiye'de 2017 yılı itibarıyla 183 üniversite vardır. Bunlardan 118'i devlet üniversitesi, 65'i vakıf üniversitesidir. Gayeli Örneklem Yöntemi kullanılarak Ziraat Fakültelerinin Zootečni Bölümü ve Veteriner Fakültelerinin Yemler ve Hayvan

Besleme Anabilim Dalında çalışan olmak üzere toplam 200 öğretim üyesine e-mail yolu ile anketler gönderilmiş olup; 100 öğretim üyesi ve görevlisinden geri dönüş sağlanmıştır. Gayeli örneklemede araştırmacı bilgi, tecrübe ve deneyimi ile kaç örnek seçeceği veya hangi birimleri örneğe seçeceği konusunda inisiyatif sahibidir. Dolayısıyla bu yöntemi uygulayacak araştırmacıların, araştırma konusu ve popülasyonun özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları ve bunun yanında belirli bir deneyimlerinin olması gerekmektedir (Çiçek ve Erkan, 1996).

BULGULAR VE TARTIŞMA

Anketlerden elde edilen veriler, frekans dağılımları, oransal dağılımları değerlendirilmiştir (Çizelge 1). Çalışmada, görüşme yapılan 100 öğretim üyesinin ortalama yaşı 39'dur. Yaş gruplarına ayrıldığında 30 yaş ve altında olanların %8.00, 31 ile 45 yaş arasında olanların %53.00 ve 46 ve üzerinde yaşı olanların da %39.00 oranında olduğu belirlenmiştir. Görüşme yapılan öğretim üyelerinin %67.00'sinin erkek ve %33.00'ünün kadın olduğu tespit edilmiştir. Anketlerimiz üniversite öğretim üyeleri ve görevlileri tarafından doldurulduğu için doğal olarak eğitim düzeyi %100.00 üniversite üzeri olarak çıkmıştır. Görüşme yapılan öğretim üyelerinin %65'inin üniversitedeki görev sürelerinin 10 yıldan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yine unvanları irdelendiğinde, %33.00'ünün Dr. Öğretim Görevlisi, %27.00'sinin doçent, %26.00'sinin profesör, %7.00'sinin doktor ve %7.00'sinin de araştırma görevlisi olduğu tespit edilmiştir. Görüşlerine başvuru alan öğretim üyeleri ile görevlilerinin %94.00'ünün hakemlik yaptığı belirlenmiştir. Hakemlik yapmayanlara (%6.00) hakemlik yapmama nedenleri sorulduğunda neredeyse tamamının kendilerine hakemlik gelmediği için yapmadıkları görülmüştür. Bu konuda yapılan bir çalışmada, dergilere gönderilen kalitesiz makale sayısındaki artış nedeniyle, araştırmacıların hakemlik yapmak istemedikleri saptanmıştır (Baveye, 2010). Kapçı (2013), iyi hakemleri takdir etmek ve özendirmek amacıyla yılın en iyi hakemi gibi ödüller vererek, hakemlerin özendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Hakemlik yapan öğretim üyelerine kaç yıldır hakemlik yapıyorsunuz sorusu sorulmuş; %29.79'unun 11 yıl ve daha fazla yıldır, %26.60'ının 6-10 yıldır, %18.08'inin 3-5 yıldır; %25.53'ünün 3 yıldan az hakemlik yaptığı saptanmıştır. Neden hakemler bu işi yapar sorusunu araştıran Keskin (2015), akademik vazife olması dışında, kariyer gelişimi, en yeni gelişmelere güncel kalmak, diğerlerinin fikirlerine katkıda bulunmak ve diğer araştırmacılar önce yeni çalışmaların farkında olmanın avantajlı olduğunu ifade etmiştir.

Hakemlik yaptığını belirten öğretim üyelerinin büyük

bir çoğunluğunun (%64.89) fen bilimleri alanında hakemlik yaptığı tespit edilmiştir. Sağlık bilimleri alanında ise %35.11'inin hakemlik yaptığı saptanmıştır.

Görüşme yapılan 100 öğretim üyesinin 94 tanesinin hakemlik yapmakta olduğu ve bunların da %47.87'sinin hakem olarak atandıkları çalışmalarda makale üzerindeki sonuç kararlarının çoğunlukla da küçük düzeltmeler şeklinde olduğu ifade edilmiştir. Yine %43.62'si çoğunlukla büyük düzeltmeler

verdiğini, %7.45'i kabul ettiğini ve çok az bir oranı da (%1.06) ret şeklinde karar verdiğini belirtmişlerdir. Hakemler bir makaleyi ret ederken; ret kararlarını sağlam temeller üzerine koyarak, yazara makaleyi neden ret ettiğini, makalenin neresinin hatalı olduğunu bildiren bir rapor sunmalıdır. Yazar/yazarlarda söz konusu makalenin ret edilmesi durumunda, ret veren hakem görüşlerini dikkate alarak makaleyi düzelterek başka dergilere yönlendirmelidir.

Çizelge 1. Görüşlerine Başvurulan Üniversite Öğretim Üyelerinin Profilleri (n=100)

	Tanımlama	Oran (%)
Yaş	<=30	8.00
	31-45	53.00
	>=46	39.00
Eğitim düzeyi	Üniversite üzeri	100.00
Cinsiyet	Erkek	67.00
	Kadın	33.00
Üniversitede Görev Yeri	Ziraat Fakültesi	64.89
	Veteriner Fakültesi	35.11
Üniversitedeki Görev Süresi	5 yıl ve daha az	16.00
	6-10 yıl	10.00
	11-20 yıl	35.00
	20 yıldan fazla	30.00
	Cevap vermeyen	9.00
Unvanı	Araştırma Görevlisi	7.00
	Doktor	7.00
	Dr. Öğretim Üyesi	33.00
	Doçent	27.00
	Profesör	26.00

Hakemlik yaptığını söyleyen öğretim üyelerine “Hakemlik yaptığınız çalışmada makaledeki hataları atlıyor musunuz?” şeklinde bir soru sorulmuş; %96'sı atlamadığını söylemiştir. Evet diyenlerin hepsi ise hakemlik yaptıkları çalışmada eserdeki hataları bilmeyerek atladıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan 100 öğretim üyesine “Hakemlik yapılırken makaledeki eleştirisel bakış nasıl olmalıdır” sorusu sorulmuş ve öğretim üyelerinin %84'ü yapıcı olmalı şeklinde görüşlerini ifade ederken; %16'sı nazik bir dil kullanılmalı cevabını vermiştir. Eleştirisel bakışta sert ifadelerin kullanılmasını hiçbir öğretim üyesi istememiştir. MacInnis (2003), adayın makaleyi yapıcı bir biçimde değerlendirmesi gerektiğini, makaledeki sorunları saptama noktasında üslubun önemli olduğunu ifade etmiştir.

Ankete katılan öğretim üyelerinin %90'ının hakemlik eğitimi almadığı ve %10'unun ise aldığı tespit edilmiştir. Hakemlik eğitimi alanlar, bu eğitimi uzmanlarından aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak “sizce hakemlik eğitimi alınmalı mı?” sorusu sorulduğunda öğretim üyelerinin %80'inin “evet alınmalı” cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Son

yıllarda yapılan uygulamalardan birisi, makale sonuçlandırıldığında, gerek yazar/yazarlara gerekse de hakemlere tüm hakem görüşlerinin gönderilmesidir. Böylece gerek yazarlar makalelerindeki hataları, eksiklikleri görebilmekte, hakemler ise öteki hakem görüşlerine bakarak, kendi eksiklik veya fazlalıklarını görebilmektedir. Bir nevi hakemlik eğitimi alabilmektedirler (Kapıcı, 2013). Bunun olumlu sonuç vereceği düşüncesindeyiz.

Hakem formunun sağlıklı bir yaklaşım olduğunu belirtenlerin oranı %85 olmuştur. Görüşme yapılan öğretim üyelerinin %77'sinin ankete dayalı çalışmalara karşı tutumlarının yumuşak olduğu, %18'inin duyarsız ve %5'inin de katı olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan öğretim üyelerine “Hakemlik kurumunu geliştirebilmek için neler yapılmalıdır?” sorusu sorulmuş ve önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. İlk sırada gönüllüğün esas olması gerektiği ifade edilirken; ikinci sırada hakem puanı verilmesi gerektiği, üçüncü sırada hakemlere ücret ödenmesi gerektiği ve dördüncü sırada da hakem formunun güçlendirilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öğretim üyelerinin %51'i yılda 1 ile 5 arasında makaleye hakemlik yaparken; %23'ü 6 ile 10

arasında, %11'i 11 ile 15 arasında, %5'i ise 16 ve daha fazla makaleye hakemlik yaptığını belirtmişlerdir. Öğretim üyelerinin %10'unu ise 1 yılda herhangi bir makaleye hakemlik yapmadığını belirtmiştir. Hakemlikte karşılaşılan zorluklardan birisi de, hakemlik için davet gönderdiğimiz öğretim üyelerinin telefon açarak, makale Türkçe mi yoksa İngilizce mi demeleri, Türkçe makale okumayı istediklerini bildirmeleridir.

Ankete katılan öğretim üyelerine "Hakem olarak tarafınıza gelen makaleleri kaç gün içinde değerlendiriyorsunuz?" sorusu sorulmuş; %47'si 15 gün içinde, %22'si yayın kurulunun tanımladığı sürede (dergilere göre değişmekle beraber bu süre 1 hafta-8 hafta arasında değişim göstermektedir), %14'ü 20 gün içinde, %3'ü de 30 gün içerisinde değerlendirdiğini belirtmişlerdir. Geriye kalan %14 ise diğer olarak cevap vermiştir. Yapılan bir araştırmada PubMed Central'dan rastgele seçilen 10.000 makale incelenmiş, hakemlerin ortalama geri dönme süresinin 4.3 ay olduğu (%97'si 10 ay içinde) gözlemlenmiştir (Zengin, 2014). Bu konuda rastlanılan en büyük zorluklardan birisi hakemlerin istenilen sürede makaleyi değerlendirmemesidir. Bazı hakemler ek süre isterken; bazıları okurum dediği makaleyi kendilerine mesaj yazılmasına rağmen okumamaktadır. Bilindiği üzere hakemlik gönüllülük esasına dayalı olup; hiçbir hakem şu makaleyi oku diye zorlanmamaktadır. Hal böyle iken, bazen üste bahsettiğim problemlerle karşılaşmaktadır. Bu konuda rastlanılan başka bir problem de hakemlere gerek değerlendirme formu, gerekse de orijinal makale gönderilmelerine rağmen, hiçbir açıklama yapmadan, makale kabul veya makale ret diye bilgi vermeleridir. Kendilerinden detaylı bilgi istendiğinde ise göndermemektedir. Bu gibi durumla karşılaşan editörler ise bu tip hakemlere bir daha makale göndermemektedir.

Öğretim üyelerinin tamamına yakını, (%94'ü) hakemlik yaptıkları yayınlarda etik kurula uyduklarını belirtmişlerdir. Etik kural olarak Aşırma (Plagiarism), Uydurma (Fabrication) ve Yazar adlarında değişiklik yapma vb.'lerini sayabiliriz (Şahin, 2013). Dergilerine göre değişmekle beraber, bir makalenin hakemlere gönderilmeden önce farklı benzerlik programları (ithenticate, turnitin vb.) kullanarak, sözkonusu makalenin benzerlik oranı tespit edilmelidir. Benzerlik oranı yüksek çıkan makaleler derhal ya ret edilmeli ya da büyük revizyon istenerek, yazarlardan benzerlik oranını azaltmaları istenmelidir. Yücel (2014), hakemler için olmaması gereken etik noktalardan birinin de makaleye önyargı yaklaşmanın (Kişisel, Ülke, Dil, Cinsiyet, Kurum, Rekabet) olduğunu ifade etmiştir.

"Hakemlik yaptığınız çalışmaların bilimsel anlamda alana yenilik getirip getirmediğini neye bakarak karar veriyorsunuz?" sorusuna öğretim üyelerinin

%39'u çalışmanın doğru yapıp yapılmadığına, %35'i çalışma sonuçlarına göre, %18'i teorik boyuta ve %2'si de etik kurula bakarak karar verdiğini belirtirken; %6'sı ise cevap vermemiştir.

Ankete katılan öğretim üyelerinin %94'ü hakemlere ücret ödenmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Öğretim üyelerine "Hakemlik yaptığınız çalışmalarda neye bakarak karar veriyorsunuz?" sorusu sorulmuş ve büyük bir çoğunluğu (%88) makalenin tamamına bakarak karar verdiğini belirtmiştir. Öğretim üyelerinin çok az bir oranı ise materyal ve metota, tablolar ve çizelgelere, söz konusu derginin yazım kurallarına bakarak karar verdiğini belirtmiştir.

Ankete katılan öğretim üyelerinin %83'ü hakemlik yaparken makalede yazarların adlarının bulunmasını istemekte, %14'ü ise istememektedir. Geriye kalan %3'lük kısım ise bu soruya çekimser kalarak cevap vermemiştir. Ancak öğretim üyelerine "Hakemlik yaparken, makalede yazarların adlarının yazılması, sizin makaleye karşı bakış açısını değiştirir mi?" sorulduğunda %75'inin hayır cevabı verdiği görülmüştür. Yurtiçi ve dışı gerek SCI gerekse de SCI olmayan dergiler, hakemlere makalelerini gönderirken, bazıları yazar isimli, bazıları da yazar isimleri olmadan göndermektedir. Editörlük yapan bir kişi olarak bu konuda sık sık problemlerle karşılaşmaktayız. Bana göre hakemlere makale isimsiz gönderilmelidir. Editörlüğünü yaptığım SCI dergiler, yazarlara, makale sisteme yüklenirken, gönderilmesini istedikleri hakem adlarını isterken; Brezilya'daki bir dergi ise gönderilmesi istenen/istenmeyen hakem isimlerini istemektedir. Olması gereken de budur. Objektif bir değerlendirme için bu şarttır. Dergiler şayet konuya hakem atayamama durumlarında, bazen okuması tavsiye edilen hakemleri atayabilmektedir. Bu konuda yapılan bir çalışmada, editörler tarafından atanan hakemlerin yazarların önerdiği hakemlerden daha fazla oranda makaleye ret kararı verdikleri görülmüştür (Rivara ve ark., 2007).

Dergilerin çoğunda makale gerek şekil gerekse de biçim yönünden incelendikten sonra, derginin editörü tarafından hakemleri atama işi yapılırken; bazı dergilerde baş editör bulunmakta, bir makale geldiğinde o konuyla ilgili konu editörlerine makaleyi göndererek hakem ataması yapması istenmektedir. Yine bazı dergilerde konu editörleri, yardımcı editörlere makaleyi yönlendirerek onların belli sayıda (2, 3 veya 5) hakem atamalarını istemektedir. Bazı dergiler ise gelen makaleyi danışman hocalara yönlendirmekte, onların tamam demeleri durumunda, editör tarafından hakemler atanmaktadır. Bazı dergilerde cover letter başlığı altında gönderilen makalenin neden önemli olduğunu bildiren bir yazı yazmaları istemektedirler. Her ne şekilde olursa olsun bu konuda önemli olan şey, o derginin editörü/yardımcı editörünün yazar/yazarlara

makaleyi okuyan/okuyacak hakem isimlerini vermemeleri gerekliliğidir. Bazen yazarlar, dergideki tanıdığı kişiye telefon açarak hakemlerin isimlerini istemekte, hakemlere de telefon açmaktadırlar. Bu istenmeyen bir durumdur. Bilimsellikten uzaktır. Ankete katılan öğretim üyelerinin %75'i hakemliğin gerçekten iyi bir şekilde yapıldığına inanmamaktadır. Öğretim üyelerinin neredeyse tamamı (%98) hakemlik yaparken taraf tutmadığını belirtmiştir. Görüşme yapılan öğretim üyelerinin %55'i hakemlik kavramını bilimin gelişmesinde bütünlük olarak görürken; %23'ü bilimsel yayın sistemi ve %22'si de iyi yapılandırılmış bir süreç olarak tanımlamıştır.

SONUÇ

Bir bilimsel araştırmanın nicelik ve nitelik yönünden incelenmesi işi olan hakemliğin belirli kurallar içerisinde yapılması gerekmektedir. Söz konusu çalışma ile Türkiye'deki hakemliğe bir bakış açısı getirmek istenmiştir. Bilimsel hakemlik gönül isteyen bir iş olup; bilimsel hakemliğe teşvik edici uygulamalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aydemir Y 2013. Sosyal bilimlerde yazıların değerlendirme süreci. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. 17.11.2013, Ankara.
- Aydın, İP 2003. İyi Hakem Olmak. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 36(36): 528-535.
- Baveye P 2010. In recognition of peer reviewers. http://www.info.scopus.com/researchtrends/pe_foc18html. 2010.
- Çiçek A, Erkan O 1996. Tarım ekonomisinde araştırma ve örnekleme yöntemleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları No: 12, Ders Notları Serisi No:6, Tokat.
- 1996.
- Kapçı G 2013. Hakemlik sürecindeki gelişmelerin değerlendirilmesi: Nasıl iyi bir hakem olunur? Ulakbim, Ulusal Akademik Yayıncılık 2013. Ankara.
- Keskin G 2015. Nitelikli bilimsel makale yazımı. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. Editör ve Yazar Eğitim Seminerleri-7, 3 Haziran 2015 Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Lin BJ 2009. How does a reviewer make a difference?. Journal of Micro/Nanolithography 8(3): 30101-1.
- MacInnis D 2003. Responsibilities of a good reviewer: Lessons learned from kindergarten. Journal of the Academy of Marketing Science 31, 344-345.
- Rivara FP, Cummings P, Ringold S, Berman AB, Joffe A, Christakis DA 2007. A comparison of reviewers selected by editors and reviewers suggested by authors. The Journal of Pediatrics 151(2): 202-205.
- Şahin B 2013. Bilimsel Nitelikte bir Dergi için Uluslararası Kriterler. TÜBİTAK ULAKBİM. Ulusal Akademik Yayıncılık 2013. Ankara
- Şahin B 2014. Nitelikli bilimsel makale yazımı için ileri teknikler. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. Ulusal Akademik Yayıncılık 2014. Ankara.
- Yeşilada E 2015. Uluslararası Nitelikte Bilimsel Bir Dergide Makale Yayınlamak İçin Ne Yapmalıyız?. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. Editör ve Yazar Eğitim Seminerleri, 3 Haziran 2015 Atatürk Üniversitesi, Erzurum. 2015.
- Yücel D 2014. Bilimsel yayınlarda hakemlik süreci. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. Ulusal Akademik Yayıncılık 2014. Ankara.
- Zengin D 2014. Yaşam ve sağlık bilimlerinde yayıncılık etiği. TÜBİTAK ULAKBİM Seminerleri. Ulusal Akademik Yayıncılık 2014. Ankara.